

آدرهس :

IDJTIHAD

اوچنچی سنه

اجتیهاد

آدرهس :

اجتیهاد ادارهخانه سی :

شهر امانتی قارشینده دائره

مخصوصه در .

سنه لك آبونہ بدلی ۴۰ نسخه سی

۲ غروشدر

آیده ایکی دفعه نشر ایدیلیر اقتصادی ، اجتماعی ، ادبی ، مجموعه

ترك لسانلرينك توحيدى

— ۵ —

وتفوقنى فعلاً اظهار ايتيش و بو اوزاق مملكتلرده ياشايان قارداشلارك ديللر نده و طرز تفكر و شيوة بيانلر نده اولمايان تكملاتى ميدانه قوميش اولسه يدى، بوكون شرق تركجه لر نده عثمانلى لساننه دوغرو حاصل اولان برتمايك اسباب ومنهائى بر درجهيه قدر اولسون آكلامش اولوردق . حال بوكه غرب واقصاي غرب ايله مناسبات علميه و ادبيه دن دولايى عثمانلى تركجه سنك حسيات و افكار بديعه يي افادده ده ازايدة قابليت قاز ندينى قابل انكار دكلسده ده غرب تركجه سنك اساسلى وجدى تكملاتدن هنوز محروم قالدنيى ده ردى ممكن اولمايان حقيقتلر دندر .

قازانده باصيلان منظوم و منشور آثارك برچوقلر نى كال دقت واعتنا ايله كوزدن كچيريورم و بر قاج زماندن برى بولسانك تحولاتى پك ياقيندن تدقيق ايدييورم . بن قائمكه ، قازان تركجه سننده يازى يازان شاعر و مؤلفلر بزدن دها متين و دها شموللى بر طرز افاديه ملاك درلر . قازانلرلر بر آزدها چاليشسه لر بلكه بر آز دها مساعد بر موقع اجتماعى و سياسى لرى اولسه ، هيچ شهبه سز غرب تركجه سنه مرجح بر لسان وجوده كتير لرلر و بوكون بزم تمنى ايتديكمز وحدت و اتحاد لسانى اولر — دها واضح و دها صريح برحق ايله — دوشونور و ايتيرلر دى . عثمانلى تركجه سنك سياست و ماده بر رجحان حاز اولمادنيى حالده بوتون شرق لهجه لر ينك لسانمىزى تقليدايتمه لر نده كى اسبابك نه دن عبارت اوله بيله جكنى دوشونمك لازم كير . عصر لر دن برى اداره منر آلتنده بولونان (طرابلس غرب) اهالي سنه هيچ بر ائيلك يالمايغمىزى ، بويچاره لرى انسانلغه لايق هر درلو مؤسسات علميه و مدنیه و صنايعيه و اجتماعيه دن ، اكقيصه تعبيرله هر شيدن محروم وى وايه بولنديريغمىز ، اوراده كونده يكرمى يكرمى بش آدمك آچاقلدن دوشوب اولمه سنه سبييت و بره جك درجه ده قيد سزاق و اداره سزلك كوسترديكمىز حالده بوكون وطنلر نه هجوم ايدن ايتاليانلر قارشى بزمه متحداً دو كوشمه لر نده و بزدن ماده و معناً اوفاجق بر فائده بيله كورمه ين ممالك

بولدن اولكى مقاله لر مزده چغتاي و او يغور تركجه لر يله بولسانك دها ابتدائى اقوام آردسند قولا لانيان لهجه لرى استنا ايديله جك اولور سه آذرى و قازان ديللرينك كوندن كونه عثمانلى تركجه سنى آكديران بر شيومه يازلدنيى منظوم و منشور آتاردن كتير ديكمىز مثاللرله كوسترمش ايدك . شوراسنى آچيقدن آچيغه اعتراف ايتك لازم كيركه ، عثمانلى تركلى كنديلرى كچى بر اصلدن كلن وعينى لسانك مختلف لهجه لر يله تكلم ايدن بوتوران اقوامنه كندى لسانلر نى تقليد ايتديرمك و اولنرده بوله شديد و مديد برتمايك او يانديرمق ايچون هيچ برشى يالما مشلر در . فقط بر فكر منطقى ايله دوشونيله جك اولور سه ، توران قوملرينك استانبول تركجه سنى تقليد ايتلر ايچون اورتاده برچوق سبيلر و سائقلر اولق لازم كير . بوسائقلر آراسنده اك مهمى اسباب سياسيه در كه دكل حال حاضر ده ، بر قاج عصر صوكر ايله بر تفوق سياسيدن بحث ايتمه حقمز اوله بيله جكنه اينانمى بر آز كوچدر . بز بر مقاله لسانيه يازمق فكر نده اولماسه يدق بومهم زمين اوزر نده ، تركلكه عائد بومسلله حياتيه ده دها برچوق آجى و مؤلم حقيقتلر سويله بيلير دك . هر نه ايسه ، توران اقوامنه قارشى آمال سياسيه دن بحثه و بزمه قارداش [قاريتاش] اولان يوزنده و متين ملتلك اوصاف اجتماعيه و شرائط سياسيه لر نى يونقظه دن نظر مطالعه يه آلمايه حقمز اولمادنيى كچى اولنر قارشى بر « تفوق معنى » دن بحثه يوزمن اولمادنيى صريحاً اعتراف ايتملى در . اكر غرب تركجه سى آثار ادبيه و فنيه سيله ، ترك لسانك اشتقاقاى و اوصاف فيلولو جيايئسى كوسته رن و لسانك ابدىاً مصون و محفوظ قالماسنه خدمت ايدن مخلص ايله كندى رجحان

یافت در روم زوال از اثر کثرت عرف

جرم بی نور وضیا ماند درین دارالم

سوزلرینی تکراردن باشقا برشی یاپه میز ، سیدشریفک
«کثرت عرف» تعبیر ایتدیکی بو «اسباب مانعه» هر زمانه
کوره باشقا بر شکل آلمش ، فقط هر زمانده تأثیرینی کو سترمکدن
خالی قالمشدر . فقط ، بو مؤلم احوالک تشریحده کیرشمک
بزی مقصد مزدن اوزا قلاشدیرر .

«ترك لسانلرينك توحيدى» حقدنكى اُك صوك سوزمى
سويله مهن اول عثمانلى تركجه سنك كچديكى صفحاه تدنه بر آرز
بحث ايتمه يي فائده لى كوريرز :

آسيا ، يچلردن كلن اجداد مزك چقئاي تركجه سييله
قونوشد قلرى و متعاقباً كنديلردن ده اول آنا طولى ده ير-
لشمش اولان سلجوق تركارييله وآزرى تركجه سييله قونوشان
اقوام ايله حاصل ايتدكلى مناسبات اونلرى ده ا زياده
آزرى لهجه سنه دونديرديكى بر حقيقت واضحه در . مع التأسف
اوزمان بوتون تورانده بر لسان ادبى اولان فارسى يه دهرين
بر ميل وابتلا حاصل اولديغندن تركجه ياكز مكالمات عاديده
قوللانيلير و بوتون مختبرات رسميه و سياسيه ايران و عرب
لسانلرنده يازيلردى . بو حالده تركجه نك ده ا زياده مهجور
قالماسنه خدمت ايدىوردى .

تركرك اك بويوك شاعر و پادشاهلردن اولان سلطان
حسين منصور بن بقرانك مکتوبلرنده «جناب هدايتآب ،
معالى آياب ، زبده ارباب دين و دولت ، قدوة اعجاب ملك
و ملت ، مؤسس الحريات ، موفق المبرات ، ركن السلطنة ،
اعتماد الملة والدولة الخاقانى ، مقرب حضرة السلطانى ، نظام
الحقيقة والدين امير عlishير ، ضاعف الله توفيقه » وصفيله ياد
ايتديكى «عشق و محبت ميخانه سنك رند قدح پيماني و شعر
وبلاغت كاشانه سنك طوطى شكر خاني» مير على شيرنواي
بو بويوك خطايي هر كسدن اول آكلامش و ترك لساننك
فارسى دن ده ا زنكين و افكار و حسياتك افاده سنه ده ا لويريشلى

اسلاميه اهالي سنك هر طرفده بو حرب و سييله سييله
«حق نامستحقم زده» تمايلات و توجهات اظهار ايتمه لرنده
نمىب و ارايسه ، توران ملنلرينك غرب تركلرينه فارسى
معناً و لساناً بر تمايل و مربوطيت كو سترمه لرنده عيى اسبابى
آرامق لازمدر ، پاك و نزيه قلبدردن يو كسه لن ، آتشرين
فكرلردن تعالى ايدن بوتون بو حسيات و افكار و تمايلاتك
مصدري ، جهت جامع ه سى دين و سوداى مليت كى احتساسات
علويه و بديعه در . ماجارستان لى معلم و امبه رى [حاجى رشيد
افندى] بر ساخته درویش قىلغنده خيوه و بخارايه سياحت
ايتديكى زمانلرنده بوغاز ايچنك او كوزل و لطيف يرلرنده
حكى اولان ظلمه دينى و مليتى و جهت جامعه اسلاميتى ير باد
ايدمك ، مقام مقدس خلافتى هر كسك نظر نده لكه له يه جك ،
تركك حسنى سونديرده جك مظلومه آسيا خانلرينه ،
هولاكولره ، جنكيزلره رحمت اوقوتدرييورلردى .

حال يويله ايكن بخاراي شريف اهالي سى خليفه حضرتلرينك
دحضورلرنده قوجامان صارى قلى اون اون بش عالم ايله متمادياً
فقه و تفسيره متعلق مهم بر بحثده » بولديقلرى ظننده اولد-
قلىرى حكايه وده ا غريبى «بو اعتقادى تصحيحه مسارعت
ايدمك اولسه كز كيمسه نك سزه اينانمايه جغنى» ده علاوه
ايدر . خليفه يوردندن كلن بر آدمك البسه سندن او فاجق
بر پارچه كسوب تبركا كندى البسه سنه ديكن ، بو مقدس
يوردن د اوغرايان يولچيلرك آياقلىرى توزيى توتيا ايدن بو
آدملر ايچون يكانه سائق دين و سوداى مليتدر .

كند هم جنس باهم جنس پرواز

كوتر باكبوتر باز باباز

يى بويوك بر حقيقت افاده ايدر . بو طبيعى حس و سوداى
تأيد ايچون بزم شيمدى يه قدر نه ياپديغمى دوشونديكمز
زمان سیدشریفک

شش علم از افق برج عرب طالع شد
استوا یافت ولی در وسط ملك عجم

بیقرانک ده ترکه شعرلریله بولسانک تأسسنه پک چوق چالیشدیغنی آکلادیر .

دولت عثمانیه نك تأسسندن صوگرا برچوق سنه لر مخابرات رسمیه وفرمانلر، ینه فارسی لسانده یازیپردی ویا یازیلان ترکه لسانک - بش اون ادوات ربطیه دن باشقا - فارسیدن پک آفرق واردی . حال بوکه قریم خانلری روس ایمپراتورلریله تعاطی ایتدکلری مخابراتده دوغروندن دوغرویه کندی لسانلرینی قوللانیرلردی . بومحررات «قریمغه دأر یازولار» عنوانیه پترسبورغده طبع ایتدیر- لمشدرکه شایان استفاده بر مجموعه در .

شوراسی محققدرکه ، چغتایدن آذری شیوه سنه کچن غرب یعنی عثمانی ترکه سی شوآلتی عصرلق حیاتنده پک چوق تحولاته اوغرامشدر ، بونک «تاریخ ادبیات عثمانیه» نامی آلتنده تدقیق لازمدر .

عاشق پاشالردن ، سیدنسیملردن ندعیملره ونفعیلره ، بوکونک شعرا وادباسنه قدر باشقا باشقا شکللر آلان غرب ترکه سنک شیمدی هردرلو حسیات وافکای افاده دها بویوک برقابلیت قازاندیغنی کیمسه انکار ایدمه ز. شوقدرکه لسانمزی اشتقاقانه واحوال فیلولو جیایسنه واقف اولان آدمار بوکون بولسانه دها معقول ودها موافق برشکل ویرمک واوکا کوره لسانک قواعد صرفیه ونحویه سنی وجوده کتیرمک وباخصوص لسانک اوکره نیلمه سنی قوللا- یلاشدیرمق لزومنه قائل اولمقدن کندیلرینی آله مایورلر . بواصلاحات وتعدیلات یاییله جق اولورسه عثمانی ترکه سنک اوزمان بوتون توران ملتلی آراسنده مشترک برلسان ملی وادبی اوله رق قبول ایدیله جکنده شبهه یوقدر . شوقدرکه بونک ایچون لسانی حاضرلامق ، اونک قواعد واصول اشتقاقیه سنی کوسترمک ، اکاشایان قبول ، معقول ومنطقی واشتقاقی برطرز اوملاویرمک لازم کلیر بوده . آنجاق بر «انجمن دانش» ک یاپه بیله جکی برایشدر . بویله بر جمعیت علمیه هرشی دن اول لسانک املاسنی برقاعده مطرده آلتنه

اولدیغنی «محاکمة اللغتين» نامیه یازدیغنی بر رساله ایله اثبات ایتمش ایدی .

نویای بو مهم اثرنده ترك پادشاهلری زماننده ظهور ایدن عجم شاعرلرینی تعداد وتصفیف و«سارت سلاطینی دین هم سلطان طغرل دیک وشاه شجاع دیک عالی قدر پادشاهلر ور فیع مرتبه انجم سپاهلار رنگین ابیات وشیرین غزلیات آیتی لاروزمان لاری دامشهور بولدی وروزکارلری اوراقدا مسطور. تا ملک عرب وسارت سلاطینی دین و ترك خانلارغه انتقال تاپی هولاکو خان زمانی دین سلطان صاحب قران تیمور کورکان زمانی دین فرزند خلئی شاهرخ سلطان زمانینک آخری غه چا ترك تیلی بیله شعرا پیدا بولدی لار...» سوزلریله ترك لسانده شعر سویله میه ویا زی یازمه یه حاصل اولان تمابلی کوستر دکدن صوگرا اوزمانده حیدر خوارزمی ، آتایی ، مقیمی ، یقینی ، امیری وکدایی کبی ترك شاعرلرینک اسملرینی صایار ومولانا لطفی نك

اول که حسن اتی بهانه ایلینی شیدا قیلغالی
کوز کو دیک قیلدی سینی اوزنی تماشا قیلغالی

برمطلعنی ده ایراد ایدر ومتعاقباً

« اصالت بحری نینک در شاهواری ، عدالت معدنی نینک کوهر عالی مقداری ، سپهدارلیغ معرکه سی نینک رستم دستانی ، سپهدارلیغ میدانی نینک سام نریمانی ، سرافرازلیغ تاجی نینک کوهر زیننده سی ، بزم سازلیغ سپهری نینک اختر فرخنده سی ، جهاندارلیغ بزمی نینک اسکندر جشید جاهی ، جهانگیرلیغ انجمنی نینک خورشید عالم پناهی ، رفعت جهانی نینک قلعه کردون خراشی ، عدالت سپهری نینک سسجابه کوهر پاشی ، فضل وکال حدقه سی نینک مردمک بیناسی ، تکلم ومقال حدیقه سی نینک بلیل خوش نواسی السلطان بن السلطان والحقان بن الحقان معز السلطنة والدینا والدین ابوالغازی سلطان حسین بهادر خان خلدالله تعالی ملکه وسلطنته وافاض علی العالمین بره ومکرمته »
وصفیه یاد ایتدیکي دوستی وافندیسی سلطان حسین

«دو بریچه» دن بیر مکتوب

افندم

(اجتهاد) یکنزک شمدیکی سنه تشرین اولنک ۳۲ نومرولی
نسخه سنده حسین کاظم قدری بکک یازدینی «ترك لسانلرینک
توحیدی» یازیلر ارسنده ملتزمه یارایان وزیاده کوزه باتقان
شو درست سوزلر وار:

«اسکی ترك الفبا سنک اونودیلوب بو لسانلرک عرب
حرفلریله یازلمسی بوکون موسویلرک بردرلواونودامدقلری
اسپانیولجه یی عبرانی حرفلریله یازملرینه بکزر. کندی لسانمزک
مالی اولمایان حرفلریله نه قدر مشکلاته اوغرا دیغمیزی وچو-
جقلمزک بشقه بر لسانه عا دحرفلریله یازلمیزی او قومق
ایچون نه درجه ده زورلق چککلرینی هرکس بیلیر.»

نیلرسن که ، ملتک قان طمارلری دیمک اولان بواولو
مسأله یی بک قارانلق کچمشدر. بونی آیدینلامق کرکدر.
اسکی حرفلرمز قاج دانه ایدی؟ قایدن [زردن] ویا هانکی
قاینادن آلمشلردی؛ هانکی وقتلر ، هانکی ترك قبیله سی
طرفندن قوللا نلشلردی؟ نه لرلوسس ویرلردی؟ طاسلاقلری
نه ایدی؟ یازمیور! هیچ لافسز، حسین کاظم بای بورالری
آراشدیروب بیلکندر .

اولولریمز و بیلکلریمز بوندن بویله او قاینار قابه الی
صوققدن قورقه ملیدر. نیچون ونه سپیدن اوتری صاقینیورلر؟
قره جهالت؛ بوندن بویله حقیقت اوقی دیمک اولان قلمک
قارشوسنده تیتزمیلیدر. بیلیمیلرله معتوهلر ، آکلاتملی یزکه
عرب حرفلری ملتزمک ارسنه اولوویوکسک دیمز اسلامیتک
یا بیلیمسی ایله برابر لسانمزه قاریشیدی. بتون ترك جنسلری
کندی لسانلرینی اولدینی کبی طو دقلری حالد
دینلرینه طوقانمیدی.. قره چیز کیلردن وبر طاقم اشارتلردن
طاسلاقلردن عبارت اولان واوزدیلنه قولای او یان حرفلرینی

آلیر ، اونک قاعده لرینی بیلدیرر ؛ لسانک صرف ونحوئی
یپار ، لغتی یازار . موجودیت ملیه نك اُک مهم بر شرطی ،
بررکنی اولان «اصلاح لسان» مسئله سنک هنوز لایق
اولدینی درجه ده اهمیتله نظر تقدیر واعتباره آلمامش اولماسی
ایچون بزکندی حسابمزه بر معذرت تصور ایده مه یز .
عزیز دوستم وقار داشم عبدالله جودت بکک اجتهادک یکن
نسخه سنده یازدینی «کشور عقول» مقاله سی بک آجی
ومدهش پر حقیقتی بزه بیلدریور و صوک پشیمانلقدن
برفائده کوروله میه جکی بر قاج دفعه ده تجربه ایدیلیور .
چغتایچه ده بر ضرب مثل وار .

«تیلدین کیلکان همه قولدین کیلساهمه آدم کدای بولمای
خان بولور» دیرلر ، بلکه بزم المزدن کان یالکز سویله دیکمز
سوزلردن عبارت قالیر . . .

ایمدی ، هرکیم اولورسه اولسون بر لسانه اونک تصرفاتنه
قطعیا حاکم اوله ماز و هیچ بر کیسه بر لسانی دوزه لمتک
ادعاسنده بولو نه ماز . بوچیقماز بولده صرف ایدیلن مساعی دایما
عقیم قالیر. بزده محتاج اولدیغمز سیاسی ، اداری ، اجتماعی ،
اخلاقی ، صناعی ، زراعی [هانکی برینی صایه می؟] بیک
دورلو احتیاجات آراسنده «اصلاح لسان» تشبثک ده
ثمره دار اولدیغنی کوزمک ایسته یورز و بونی آنباق بر
«انجمن دانش» ک ، بر جمعیت علمیه نك یاپه بیله جکنه
قائل اولیورز . معارف نظارتی بودجه سنه بر قاج بیک
لیرا فضله قویمق ویا تصرف ایتدیکی روایت اولونان قرق
بیک لیرانک اوراق بر قسمی بویله علوی وملی بر مقصد
اوغورنده آیرمق ایچون ناقابل اقتحام بر مشکلات قارشو-
سند قالماز ظن ایده رم .

حسین کاظم قدری